

Mit ér az ember, ha könyvtáros?

Az MKE Műszaki Könyvtáros Szekció és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Központi Könyvtára a Magyar Tudomány Napja alkalmából országos konferenciát rendezett 2002. november 20-án az egyetem dísztermében *Változó értékek a változó világban – Mit ér az ember, ha könyvtáros* címmel. A konferencia házigazdája Bakos Klára könyvtárigazgató és Balogh Margit szekcióelnök volt, előadói pedig sorrendben – Vadász János kormánybiztos, Bartos Éva osztályvezető (OSZK Könyvtári Intézet), Tószegi Zsuzsanna ügyvezető igazgató (Neumann-ház), Vámos Tibor akadémikus (MTA SZTAKI) és Ungváry Rudolf tudományos munkatárs (OSZK).

Vadász János új szerepében, a közszolgálati reform előkészítéséért felelős kormánybiztosként először lépett a könyvtárosok elé, immár a pult (barikád?) másik oldalát képviselve, de nem tagadta meg önmagát: munkálkodásának célja itt is az, hogy a közszolgálatban dolgozók – így a könyvtárosok is – jobb helyzetbe kerüljenek, anyagi és társadalmi–szakmai elismertségük növekedjék. Munkájához sok sikert kívánunk! Előadásában a készülő közszolgálati reform lényegét vázolta fel.

A közszolgálati reform – amely egységesen hivatott kezelni a jelenlegi közalkalmazottakat és köztisztviselőket – a következő négy pilléren fog állni:

1. Munkahelyi, foglalkoztatási biztonság: az egyes intézmények szakmai alapon meghatározott normatív létszámmal fognak működni.
2. Egységes közszolgálati bérreform, amelynek három eleme lesz:
 - a) egységes közszolgálati bértábla (ennek alapja a mindenkor nettó minimálbér),
 - b) rendszerzerű differenciálás (szakmai bérpótlékok alapján),
 - c) konkrét, munkahelyi teljesítmény alapján történő differenciálás (erre a bértömeg 5–15%-áig lesz lehetőség az intézmény nagyságától függően, azzal fordítottan arányosan).
3. Új szociális ellátási rendszer (14. havi bér, közszolgálati üdülési rendszer – és a távlatban, 2006 után: közszolgálati egészségbiztosítási rendszer és közszolgálati nyugdíjbiztosítási rendszer. Ez utóbbiakhoz meg kell nyerni az egész társadalom támogatását, szolidaritását is, azaz elérni annak belátását, hogy egy jól működő közszolgálat az ország minden állampolgárának az érdeke.)
4. Teljesen új alapokra helyezett érdekegyeztetési rendszer.

Bartos Éva a könyvtárosokkal szemben megfogalmazott követelményeket és elvárásokat foglalta össze, idézve egészen szélsőséges nézeteket is. Azt a dilemmát pedig, hogy a régi, művelt könyvtáros-típusra vagy inkább egy új, intelligens

könyvtáros-típusra van-e szükség, úgy oldotta fel, hogy a jövő könyvtárosa legyen művelt és intelligens.

Tószegi Zsuzsa filozófiai megközelítésben az emberi kommunikáció kultúrtörténetét vázolta fel, az altamirai barlangrajzoktól kezdve a sumér agyagtábla-könyvtárakon és a Kallimachos katalógizálta Alexandriai Könyvtáron keresztül napjainkig. Megemlítette, hogy Szókratész az írás hatására az emberi szellem, a gondolkodás elsorvadásától tartott. De hogy ezek az aggodalmak az utókor számára is ismertek lehessenek az kellett, hogy Platón lejegyezze, leírja őket. Utalt viszont arra is, hogy az írás előretörése a képi ábrázolással szemben a görög botanikát tönkretette, mivel a nem lerajzolt, hanem csak leírt növényeket nem ismerték fel. Az írás a képpel szemben az információközlés, a kommunikáció gátja, és fordítva, amit például egy arab feliratos „STOP” KRESZ-táblával illusztrált: a számunkra olvashatatlan írás ellenére megállunk a piros hatszögletű tábla miatt. Szentgyörgyi Albertre is hivatkozva említette a külső memória jelentőségének a növekedését.

Vámos Tibor szavainak az adott különleges hangsúlyt ebben a körben – és a könyvtárosok szempontjából azért voltak fontosak –, merthogy személyében, mint azt maga is hangsúlyozta, a számítástechnika elkötelezett híve és szakembere (és mi tegyük hozzá: kiváló gondolkodó), egyúttal könyvtárat, könyvtárosi segítséget (pl. többször kiemelten Vekerdi László személyében) rendszeresen igénybe vevő felhasználó szólt a témához. Gondolatokban gazdag előadásából csak néhány dolgot emelünk ki példaképpen. A könyv emberi szükséglet, nem fog megszűnni. (Itt érdemes megemlíteni, hogy Marshall McLuhan neve egyszer sem hangzott el a konferencián – sic transit gloria mundi?) Ezt igazolják többek között az egyre másra épülő könyvesboltok, bevásárló központi könyváruházak, amelyek nem csupán üzletek, hanem kulturált környezetet teremtenek hasznos és kellemes időtöltéshez. A világháló kiegészítheti – és nagyon hasznosan ki is egészíti – a könyvtárat, de nem helyettesítheti. Nem az eszköz a lényeg, hanem annak felhasználása. Maga a könyvtár olyan környezet, amelyre az embernek szüksége van, legyen az az Akadémiai Könyvtár vagy egy kerületi fiókkönyvtár. Vámos Tibornak, ha hosszabb időre elutazik, honvágya támad saját könyvtára, könyvei iránt. A könyvtárosnak – akinek szerinte három nyelven kell olvasni tudnia (és ennek kapcsán megemlítette, hogy Jefferson, az USA harmadik elnöke, akinek könyvtára képezte a Library of Congress alapját, hét nyelven tudott olvasni) – egy sor humán feladata van. Maga a technika pedig a humán tudományok felemelkedéséhez járul hozzá. Tószegi Zsuzsával és Szentgyörgyi Alberttel vitatkozva nagyon fontosnak tartja, hogy nagy legyen az emberi agy memória-kapacitása, mert a gazdag memória teszi lehetővé az asszociációt. És végül, de nem utolsósorban a könyvtártudomány kapcsán megemlítette, hogy a segédtudományok – így a könyvtártudomány is – azért fontosak, mert ezekből fejlődnek ki az interdiszciplináris tudományok.

Ungváry Rudolf is a humán műveltség fontosságát hangsúlyozta (pedig feltehetően nem egyeztettek előtte Vámos Tiborral). Példaként azt említette, hogy az Egyesült Államokban gyakori eset: miután valaki filozófia szakon végzett, és doktori címet szerzett filozófiából, a vállalkozói–termelői szférában helyezkedik el, és ott jobban megállja a helyét, sikeresebb lesz, mint az adott területnek megfelelő szakképesítéssel bírók. Ennek az a magyarázata, hogy a humán műveltséggel rendelkezőknek gazdagabb a fantáziájuk, nyitottabbak, és így sikeresebbek, ha egy új problémát kell megoldaniuk. A jó könyvtárossághoz is humán műveltség plusz kép-

zelőerő szükséges. A képzelőerő, a fantázia pedig versolvasással gazdagítható. Ungváry ezért azt ajánlja a könyvtárosoknak, hogy olvassanak minél több verset. A könyvtáros alapvetően arra való, hogy keressen (és megtaláljon). És ha belegondolunk – a gyarapítástól a feldolgozáson át a tájékoztató szolgálatig valóban így van, az internet világában pedig különösen. Ehhez kapcsolódóan és egyszersemind a képi és szöveges kommunikáció viszonyára is utalva szólt arról, hogy egyre több képet tárolnak az interneten, de a képi keresés nagyon nehéz. Egy Rembrandt képet analógia alapján azonosítani tud a számítógép, de egy gyermekrajz „pont-pont-vesszőcske” emberábrázolással nem tud mint kezdeni, mert ez a gyermekrajz az ember képi absztrakciója.

Mi lehet a sikeres konferencia konklúziója: mit ér az ember, ha könyvtáros? Egyre többet, ha jó könyvtáros. (P. G.)

Gyermek- és ifjúsági írók tanácskozása Szekszárdon

Október végén került sor PTE Illyés Gyula Pedagógiai Főiskolai Karán a gyermek- és ifjúsági írók 17. szekszárdi konferenciájára, melynek témája: Gyermekirodalom a XXI. században, alcíme: Globalitás és nemzeti kultúrák volt.

A téma természetszerűen izgalmas problémákat vetett fel, melyeknek aktualitását természetesen a küszöbönálló EU-csatlakozás adja. A két nap programja érdekes előadásokban bővelkedett. Az első napon Kalász Márton, a Magyar Írószövetség elnöke nyitotta meg a konferenciát, vázolvva a globalizáció és a nemzeti kultúrák között felmerülő ellentéteket, a globalizáció előnyeit és hátrányait, hatását a kultúrára.

Az előadók között szerepelt Lászlóffy Aladár Kolozsvárról, valamint Füzesi Magda Kárpátaljáról. Lászlóffy maga is összeveti a nemzeti kultúra, illetve a globalizáció ellentéteit: „...A nemzeti kultúra sorsa mindenképpen összefügg az- zal, ami történik a kis és nagy népekkel, azok nagyjaival és pólyás kicsinyeivel az eddig úgy-ahogy megőrzött térfogatuk feladása alatt, elvesztése közepette, vagy megtartása után. Az integráció az eddigi világ lemaradásait egyenlítheti ki. A globalizáció ismeretlen veszélyeket rejtő összemosási kísérlet mindennek ürügyé- vel. Amit »egyetemesnek« szánnak.”

Lászlóffy elsősorban a globalizáció veszélyeire figyelmeztet, míg Füzesi Magda „helyzetjelentése” a Kárpátaljáról arról számol be, hogy éppen „a gazdasági nehézségek miatt (a számítógépek, az internet-hozzáférhetőség hiánya miatt) nálunk a nyomtatott könyvnek hosszú távú jövője van.” Ezután rövid beszámolót hallottunk

arról, milyen a gyermekirodalom, ezen belül a magyar gyermekirodalom helyzete ezen a vidéken, és a megjelenő könyvek milyen módon segítik a magyar nyelv oktatását. Az idén két magyar nyelvű verseskötet is napvilágot látott, amelyeket a szerzőjük mutatott be: a Hónapsoroló és A nyuszi álma.

Nagy Attila és Gereben Ferenc olvasáskutatók olyan – a közelmúltban végzett – olvasáskutatások eredményeiről számoltak be, melyek már magukon hordozzák a globalizáció egyes jegyeit. Nagy Attila a PISA vizsgálathoz kapcsolódva az iskolai olvasástanításnak és a szépirodalom olvasásának, illetve nem olvasásának kérdéseit feszegette, míg Gereben összehasonlította a határon belüli és túli magyar olvasók olvasmányait, de nem a gyermeknek, hanem a felnőttnek szemzőgéből vizsgálva. Lipóczi Sarolta röviden beszámolt a német gyermekirodalom körében végzett kutatásairól. A nap utolsó előadója, Antall István, a Magyar Rádió képviselője felvázolta a gyermekműsorok jelenlegi helyzetét a rádióműsorok struktúrájában.

A második napon jómagam próbáltam képet adni mindazokról a lehetőségekről és szerepváltásokról, amelyek a közkönyvtár gyermekkönyvtárának tevékenységét napjainkban jellemzik, valamint mindazon problémákról, amelyek a szépirodalom olvasását, befogadását ma befolyásolják. Békés Pál az előadásában egyrészt röviden szólt az angolszász gyermekirodalom jelenlegi tendenciáiról, majd – mint az YBBY magyar szekciójának elnöke – beszélt a szervezet jelenlegi problémáiról, az ez évben lezajlott tanácskozásról. Rigó Béla bemutatta a megújult Kincskereső c. folyóiratot, de emellett természetesen szólt a gyermekirodalom jelenlegi problémáiról is.

A tanácskozás összegzéseként elmondható, hogy nem kevés problémával kellett és kell a jövőben szembenézni, hisz a globalizáció hatása nálunk is érezhető hatású, és emellett, ezt ellensúlyozva kell a jövő kis olvasóit megtartani a vizuális kommunikáció folyamatos térnyerése és az olvasástanítás problémái közepette az egyre csökkenő gyermekirodalom, elsősorban szépirodalom számára. Úgy vélem, a feladat megoldása elsősorban a gyermekkönyvtárakra és az iskolára vár, valamint mindazon írókra, akik eddig is és remélhetőleg ezután is megtalálták és megtalálják az utat az olvasók lelkéhez.

A két napos program bővelkedett jóízű eszmecserékben, beszélgetésekben, és ez különösen a vendéglátók érdeme: köszönet érte.

Végül külön ki kell emelni, hogy a szervezők ez alkalommal avatták fel Ordas Iván emléktábláját, és emlékeztek meg a város szülötéről halálának évfordulóján.

Kovács Mária